
HISTORIOGRÁFIA

Köszöntő kötet Simon Róbertnek

Erős a kétely, mit is kezdhethetnek egy kiadvánnyal, mely a jeles szerző 75. születésnapjára készült, s tárgya a néhány ezer éves kultúratörténet egynémely antik forrása, forráskutatása, értelmezési körei, megismerési módjai, dilemmái, filológiai dilemmáinak és változatainak felölelhető köre. E köszöntő kötet „főszereplője” vagy címzettje pedig olyasféle világokkal foglalkozik, mint az Iszlám, a Korán világa, a mekkai kereskedelem, az arab történetírás klasszikusai, Goldziher Ignác, Ibn-Khaldún történetírása, hindu legendairodalom, a szíriai Intelmek könyve, a dzsinnek meséi, a manicheus vallás forrásai, korai zsidó sátánképek, az egyiptomi népmesék, a perzsa elbeszélések, a görög és latin próza klasszikusai, Plinius Minor levelei, a zsidóság története, a volgai bolgárok vagy a mazdaizmus, India csudái, vagy épp az iszlám fundamentalizmus és az Al-Qaida... – magukban véve is kötetnyi inspirációk évtizedeinek termései. Csupa tovatűnő látomás, ígézetek és víziók az egynapelő kultúrák sírvilágában. Igaz, hajdan az „egynapelő” maga az ember volt, kinek kora az istenek végtelen életéhez képest a pillanathoz hasonló lehetett csupán, de a história vonata immár ezen is túlszáguldott, mostanság az előző pillanat is a végtelen régmúlt talán...! E röppenően múló idő dacára itt most egy ekképpen „rég” kötetet mutatnék föl, ha nem is a mély értelmű és szakavatott „beavatottság” jeleként, inkább a tisztelet, üdvözlés, az értékek iránti elköteleződés tartósításaképpen. A közölt tanulmányok ugyanis (tőlem függetlenül is) illő figyelemmel és kellő mélyéggel képviselik azt a tudományosságot, melyet az Üdvözlőnek címzett írásokban sokrétegű mívenséggel formált meg mindenki, így a könyv egy-egy sora szinte sok-sok oldalnyi filológiai és történelmi lábjegyzetet igényel, már a kötetben is, hát még egy ismertetőben.

Nos, a szóbanforgó mű *Pesthy-Simon Monika* szerkesztésében jelent meg *FONTES. Studies Presented to Róbert Simon on the Occasion of his 75th Birthday* címen. A kötet cím kétnyelvű, a könyv négy nyelven tartalmazza a köszöntő tanulmányokat, melyek nem üdvözlő beszédek vagy emlékező morzsák, hanem bős szaktudományi munkák, összességében (a bevezető-előszót nem számítva) tizenkét írás. E *Preface* *Kúnos László* József Attila-díjas műfordító, szerkesztő, egyetemi tanártól, a kiadó igazgatójától angolul idézi fel Simonnal közös egyetemista korszakuk (1972) nyelvészeti-orientalisztikai tanulmányaik illendő szakirodalmát és azt is, hogy a keletkutatásban vagy középkori lingvisztikában is meghatározó Kúnos Ignác hatását, turkológiai vagy nyelvi-folklorisztikai érdeklődését miként tekinthették műfordítói és orientalista pályájuk során példaadónak, melynek azután Simon pályaképében is jelen maradtak tudománytörténeti lenyomatai fordítások, szövegközlések, lexikonok, tanulmányok formájában, de még könyvkiadási, sorozatszerkesztési téren is (7–8.). Rögtön ezután röviden, de megnyílik a tematikus horizont: *Hasznos Andrea (A Case of Imprisonment?)*, 9–14.) egy nyugat-thébai előkelőségek leleteire bukkanó Kákosy László-féle úttörő kutatás szövegtartalmaira koncentrált közlés és fordítás formájában. *Horváth Judit* és *Nagy M. Árpád* görög mítoszfigurák, különösen a budapesti Szépművészeti Múzeumban látható *Pegazus*-relief jelképhordozó szerepének és megjelenítési módjainak szentel figyelmet (*La capture de Pégase*, 15–28.), *Jakab Attila* az antik rabszolgaság és a tudás, a zsidó felvilágosodási törekvések epehoszi recepcióját, Jeromos és Pál felvilágosító hatásainak korakeresztény befogadási szertartásait tárgyalja szakkérdések és kortárs teóriák fényében (*Onéisme: un esclavage à affranchir?* 29–48.). *Jany János* a perzsa zoroasztrizmus egy rituális iskolapéldáját hozza az újkori Irán szászánida jogszokásainak és jogantropológiai aspektusainak izgalmas vallásfilozófiai körvonaláival és rituális/jogi nyelvezeti örökségével, korabeli egyházgyakorlatával és iskoláival (*Anthropology, Law and Ritual Horror in Sasanian Jurisprudence*, 49–63. old.), *Kósa Gábor* pedig a Sötétség Erőinek, az Ember teremtésének, poklának, démonainak és japán kozmológiai megjelenítésének arcultait vonultatja fel kivételes illusztrációkkal (*Imprisoned Evil Forces in the Tex-*

tual and Visual Remains of Manicheism, 64–87.), s ide illeszkedően Kőszeghy Miklós (ugyancsak *Simon Róbert* Ibn-Khaldún-forrásjegyzékét is használva) egyiptomi közegbe kalauzol egy Manahat melletti lelet értelmezési mezőit követve, pre-kánaánita, jeruzsálemi, palesztin és későbbi régészeti forrásfeltárási meg nyelvi textusokba is elágazóan (*Ich habe ein Haus gebaut... 88–105.*). E már nyelvi közegbe ágyazott interpretációt gazdagítja Kövér András testes írása *Szent Ephrem Exodus-kommentárjainak fordítási kérdéseivel*, a szír kereszténység szinkretikus hatásainak exegetikai és hermeneutikai felhangjai irányába közelítve (106–133.), s a megjelenítés időben későbbi változatával, eltérő hangütéseivel foglalkozik Kriza Ágnes is, aki a régi orosz, bizánci és középkori teológiai szövegek ikonológiai és forrásmentő megoldásaira koncentrálni egyfajta spirituális megállapodottság és pillanatnyi csendhatás liturgikus változatai esetében (*Slavonic Translation of Greek Iconophile Texts: the Problem of Reception of Byzantine Theology in Medieval Rus*, 134–143.). Térben és időben is közelít e tanulmányhoz a szerkesztő Pesthy Monika írása, aki barbárságok és civilizációk között keresi a mártíromság és emberi szentségek releváns mivoltának klasszikus hóstípusokban megformált alakjait valahol a szentség ótestamentumi, görög, korai judaisztikai történet-interpretációi között, veszélyek és kísértések, devóciók és uralombirtoklás, Jézus halála és az önkéntes mártírúm ellentmondásai vidékén is egyensúlyokat keresve Izrael, Görögország és Róma örökségében (*Isaac, Iphigeneia and Ignatius: Martyrdom as Human Sacrifice*, 144–168.), s mintegy az „alanyi filozófia” aspektusából kontrázik Sümegi István írása, aki ajánló soraiban kiemeli: „Éltessen a zsidók, keresztények, muszlimok istene!”, hogy ezután az irodalom és filozófiai örökség jegyében Ottlik Géza Buda-regényének „ingovány”-metaforáját fókuszba véve a világ nyelvét, igazolhatatlan szubjektív mivoltának tónusait, „a hallgatás szövetét” megidézve a látható és láthatatlan jelenségek értelemdási megoldásait keresgélje elő a regény lapjairól, „Sehonnától” az egzisztencialista manifesztumon át az ember mélyén lakozó ingoványok nyelvi sokszínűségéig és oksági jellegéig (*Ingovány*, 169–185.). Itt kanyar következik a textuális harmóniában és időben: *Tatár György* a zsidó középkori kabbala „látszólag érthetetlen célállomások felé bak-

tató rabbikra” lel, mikor a kereszténység Újszövetség-olvasatában a Biblia Hebraicát fedi fel, a Tóra szövegkorpuszának „európai szemmel áttekinthetetlen” és önkényes szövegértelmezési mezőit láttatja velünk (*Kerubok tánca. Megjegyzések a kabbala alapkönyvéhez, a Zohárhoz*, 186–198.) – „Amikor a nap feljön, a csillagok elhallgatnak odafönn, és a kerubok nyilván egymás felé fordulva, arcukat és szárnyukat lefelé fordítva mozdulatlaná merevednek a láda fedelén. Most a mindenség másik felén a sor. Rabbi Elázár szerint ekkor zendít rá Izrael odalent a maga énekére. Lentről ugyanazok a zsoltárok zengenek nappal, mint amelyek éjszaka zengtek odafenn. A világnak ugyanis két fele van. A szöveg ládáját őrző angyalok azonban közösek” – írja záró szavaiban. S mintegy akár ezt folytatja *Tóth Péter* írása, aki a passió-szöveg dogmatikai és exegetikai elemzésében a szakralitás élményét kereső középkori kultúra olvasatait lapozgatja domonkos, ferences textusok és a Münchener Kódex alapján (*The Vision of Christ in the Garden of Gethsemane*, 199–223.). A kötetet *Simon Róbert* válogatott bibliográfiája zárja négyoldalmi közlésmutatóval.

Nem kicsiny kísértés a fentiek alapján sem, de még inkább a kötet alaposabb szemrevételezése nyomán arra gondolni: az Ünnepeletnek is kies hónapokra szóló ismeretanyagot adományoz a Festschrift, az írások egymás közötti inspirációi pedig külön is hallgatag csendként és beszédes dikcióként lebegnek a kötet lapjai fölött. „Szerény” ajándék..., senkinek se jusson kevesebb a 75.-en...! Még ha a címlapot díszítő pompeji freskótöredék nem a pegazus illékony röptét, hanem befogásának momentumát jeleníti is meg... – e megszelídítés talán a sorsnak korlátozó, azonban az ábrázolásnak és értelmezésnek ikonográfiai örömforrása és mitologikus kibontási lehetősége lehet mégis...

Pesthy-Simon Monika (szerk.): *FONTES. Studies Presented to Róbert Simon on the Occasion of his 75th Birthday*. (Tanulmányok a 75 éves Simon Róbert tiszteletére) Corvina, Budapest, 2014. 228 o.

A. Gergely András